

Över gränsen för ett bättre pris

Berättelse

I Norden ligger länderna nära varandra, och det är enkelt att resa mellan dem. Många passar på att handla när de är i ett grannland. Detta kallas gränshandel. En vanlig orsak är att vissa varor är billigare i ett annat land, så att man kan spara pengar. I Norden handlar man särskilt mycket alkohol, tobak, godis och livsmedel över gränserna.

Ett tydligt exempel är norrmän som åker till Sverige. Många handlar nära den norska gränsen, till exempel i Strömstad, i köpcentret Nordby och vid Svinesund. Där finns stora affärer som riktar sig till just gränshandlare. Den norska gränshandeln i Sverige är mycket stor och omsätter flera miljarder kronor om året. Exakt hur stor den är ändras dock från år till år, så man ska vara försiktig med exakta siffror.

För den som bor i Sverige går resan ofta åt andra hållet, söderut mot Danmark och Tyskland. En viktig förklaring är att Sverige har ett alkoholmonopol. Det betyder att en enda butikskedja, Systembolaget, har ensamrätt att sälja starköl, vin och sprit i butik. I Danmark och Tyskland säljs alkohol däremot i vanliga affärer, och vissa varor kan dessutom vara billigare där. Det gör att en del reser över gränsen för att handla.

Men man får inte ta med sig obegränsat hem. Inom EU får privatpersoner ta med varor utan att betala extra svensk skatt eller tull, men bara om varorna är för eget eller familjens bruk och om man transporterar dem själv. EU har gemensamma riktnivåer för alkohol till eget bruk, till exempel 10 liter sprit, 90 liter vin och 110 liter öl. Det är dock viktigt att veta att detta är just riktnivåer, inte fasta tillåtna mängder. Tullverket gör alltid en helhetsbedömning, så man kan inte säga att man alltid får ta in dessa mängder. För att föra in alkohol till Sverige måste man ha fyllt 20 år.

Ett ord som många känner till är "taxfree", alltså skattefri handel. Men det är lätt att missförstå. Taxfree gäller bara när man reser till eller från ett land utanför EU. Reser man mellan EU-länder betalar man i stället skatten i landet där man köper varan.

Gränshandeln visar hur tätt länderna i Norden hänger ihop. Ett bra exempel är Öresundsbron, som öppnade år 2000 och binder ihop Sverige och Danmark. Många bor i Sverige och arbetar i Danmark och pendlar över bron varje dag. Närheten gör det också vanligt att åka över sundet för att handla och uppleva Köpenhamn.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
gränshandel	att handla i ett grannland, ofta för att spara pengar
livsmedel	mat och dryck som man köper i affären
omsätta	att sälja för en viss summa pengar totalt

ORD	FÖRKLARING
ensamrätt	när bara en aktör har rätt att göra eller sälja något
monopol	när bara ett företag får sälja en viss vara
riktnivå	en vägledande nivå, inte en exakt fast gräns
helhetsbedömning	när man väger samman flera saker innan man bestämmer
eget bruk	för en själv eller familjen, inte för att sälja vidare
taxfree	skattefri handel vid resa till eller från land utanför EU
pendla	att resa fram och tillbaka mellan hem och arbete

Läsförståelsefrågor

1. Vad är en vanlig orsak till att man ägnar sig åt gränshandel?
 1. Att man vill träffa nya människor i affären.
 2. Att vissa varor kan vara billigare i ett annat land.
 3. Att man inte får handla i sitt eget land.
2. Varför reser en del från Sverige söderut för att handla alkohol?
 1. För att det är förbjudet att dricka alkohol i Sverige.
 2. För att Sverige har ett monopol och alkohol säljs i vanliga affärer i Danmark och Tyskland.
 3. För att det inte finns några affärer i Sverige.
3. Vad menas med att riktnivåerna är "riktnivåer, inte fasta tillåtna mängder"?
 1. Att man alltid får ta in exakt dessa mängder skattefritt.
 2. Att nivåerna är vägledande och att Tullverket gör en helhetsbedömning.
 3. Att mängderna är förbjudna för alla.
4. När gäller "taxfree" enligt texten?
 1. Alltid när man handlar utomlands.
 2. Bara vid resa till eller från ett land utanför EU.
 3. Bara när man handlar mat.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Norrmän handlar mycket i Strömstad och Nordby.
 2. Man måste ha fyllt 20 år för att föra in alkohol till Sverige.
 3. Gränshandeln är exakt lika stor varje år.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Öresundsbron öppnade år 2000.
 2. Inom EU betalar man skatten i landet där man köper varan.
 3. Systembolaget säljer också mat och kläder.
7. Varför skriver texten att man ska vara försiktig med exakta siffror om gränshandelns storlek? Förklara med egna ord.
8. Texten säger att taxfree är "lätt att missförstå". Vad är det som många missförstår, tror du?

Facit

1. Att vissa varor kan vara billigare i ett annat land.
1. För att Sverige har ett monopol och alkohol säljs i vanliga affärer i Danmark och Tyskland.
1. Att nivåerna är vägledande och att Tullverket gör en helhetsbedömning.
1. Bara vid resa till eller från ett land utanför EU.
1. ja b) ja c) nej (texten säger att storleken ändras från år till år)
1. ja b) ja c) det står inte i texten (texten nämner bara starköl, vin och sprit)
- Exempel på svar: För att siffrorna ändras från år till år och skiljer sig mellan olika källor. Därför kan en exakt siffra snabbt bli fel.
- Exempel på svar: Många tror att taxfree gäller all handel utomlands, men det gäller bara resor till eller från länder utanför EU. Inom EU betalar man skatten i landet där man köper varan.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten passar för att arbeta med Norden, EU och hur regler påverkar vardagen, samt för att öva på att markera osäkerhet ("vissa varor kan vara", "ungefär", "ändras från år till år"). Tema: grannländer och omvärld. Fråga 7 och 8 är inferensfrågor om källkritik och vanliga missförstånd. Lyft gärna skillnaden mellan fakta (Öresundsbron öppnade 2000, åldersgräns 20 år) och osäkra uppgifter (gränshandelns exakta storlek, prisskillnader). Låt eleverna jämföra med regler för handel över gränser i sina egna länder.

Diskussionsfrågor

- Finns det gränshandel där du kommer ifrån? Vad köper människor och varför?
- Vad tycker du om att Sverige har ett alkoholmonopol? Tänk på både fördelar och nackdelar.
- Öresundsbron gör att man kan bo i ett land och arbeta i ett annat. Skulle du vilja bo och arbeta i olika länder? Varför eller varför inte?
- **Skriv (5 meningar):** Beskriv en vara som är billig eller dyr där du kommer ifrån. Förklara varför priset är så, och om människor reser någonstans för att handla den.

Källor och faktagranskning

- Tullverket – Frågor och svar om att handla alkohol på resa: <https://www.tullverket.se/privat/paresan/handlaiettannatland/handlaalkoholparesa.4.226de36015804b8cf3532df.html>
- Skatteverket – Föra in alkohol från ett annat land i EU: <https://www.skatteverket.se/privat/skatter/alkoholskattforprivatpersoner/forainalkoholfranettannatlandieu.4.71004e4c133e23bf6db800078761.html>
- SCB – Norsk gränshandel i Sverige större än någonsin: <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/norsk-granshandel-i-sverige-storre-an-nagonsin/>

- Ditt Europa (EU) – Regler för att ta med alkohol och tobak inom EU: https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/carry/alcohol-tobacco-cash/index_sv.htm

Faktaundersökning mot ovanstående källor i juni 2026. Nyckelfakta: Gränshandel betyder att man handlar i ett grannland, ofta för att vissa varor är billigare där; i Norden gäller det särskilt alkohol, tobak, godis och livsmedel. Inom EU får privatpersoner ta med varor hem utan extra svensk skatt eller tull, så länge varorna är för eget eller familjens bruk och man transporterar dem själv (Skatteverket/Tullverket). EU har gemensamma riktnivåer för alkohol till eget bruk: 10 liter sprit, 20 liter starkvin, 90 liter vin (varav högst 60 liter mousserande) och 110 liter öl (Tullverket/Ditt Europa). Man måste ha fyllt 20 år för att föra in alkohol till Sverige (Tullverket). I Sverige har Systembolaget ensamrätt (monopol) på att sälja starköl, vin och sprit i butik, till skillnad från t.ex. Danmark och Tyskland. "Taxfree" (skattefri handel) gäller bara vid resa till eller från ett land utanför EU – inom EU betalar man skatten i landet där varan köps. Norrmäns gränshandel i Sverige är mycket stor; vanliga handelsplatser är Strömstad, Nordby och Svinesund nära norska gränsen (SCB). Många bor i Sverige och arbetar i Danmark och pendlar över Öresundsbron, som öppnade år 2000. OSÄKERHETER/MYTER (markeras försiktigt i texterna): Riktnivåerna för alkohol är riktnivåer, inte fasta tillåtna mängder – Tullverket gör en helhetsbedömning, så texterna skriver inte att man "alltid får" ta in dessa mängder skattefritt. Exakta belopp för gränshandelns storlek ändras varje år och skiljer sig mellan källor; därför anges "flera miljarder kronor per år" i stället för en exakt siffra. Prisskillnader varierar över tid och mellan varor och formuleras försiktigt ("vissa varor kan vara betydligt dyrare"). Antalet Öresundspendlare varierar år för år och anges inte med exakt siffra utan årtal och källa.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.